

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА УРОКУ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Підготовча робота проводиться заздалегідь до кожного уроку.

I. Вступна бесіда. Актуалізація чуттєвого досвіду дітей

1. Створення емоційного настрою:

- читання віршів;
- слухання музичних творів.

2. Фрагмент малювання.

3. Робота за картиною або дитячими малюнками.

Види робіт: бесіда з опорою на знання учнів; робота з малюнком; робота з ілюстрацією в підручнику; слухання грамзапису; читання уривків з художніх творів учителем (учнями) з подальшим аналізом; обмін враженнями від побаченого на екскурсії тощо.

II. Повідомлення (або уточнення) теми і мети уроку.

Обговорення їх з учнями.

III. Колективна підготовча робота. (Мовна підготовка тексту)

1. Запис «кольорових» слів.
2. Добір іменників до тематичного слова.
3. Добір прикметників та дієслів до іменників.
4. Утворення словосполучень та складання речень.
5. Добір речень із запропонованих.
6. Складання і запис плану.

IV. Складання усної зв'язної розповіді учнями

V. Самостійна робота

Написання тексту твору (переказу). Надання індивідуальної допомоги у записі тексту окремим учням.

VI. Перевірка самостійної роботи, удосконалення тексту

1. Самоперевірка
2. Читання зразка твору вчителем і співставлення його з творами учнів.
3. Читання творів учнями.
4. Корекція і доопрацювання творів.
5. Добір слів у риму до вірша.

VII. Підсумок уроку

1. Відповіді на запитання.
2. Читання творів або фрагментів з них.

Примітка. Кожен вчитель може або замінити, або додати той чи ін-ший пункт.

Орієнтовна структура уроку - не залізна схема. Вона повинна дати творчий поштовх думці вчителя, допомогти йому в методичному плані.

МЕТОДИКА РОБОТИ НАД УСНИМ ПЕРЕКАЗОМ

I. Вступна бесіда вчителя (постановка мети уроку).

Головне в цій бесіді — викликати інтерес до роботи і бажання працювати над метою уроку, чітко окреслити завдання, які ставляться перед учнями. Грамотний початок — половина успіху. Учитель повинен обов'язково зацікавити учнів не тільки тим, що через деякий час вони зможуть грамотно й красиво висловлювати свої думки, а й тим, скажімо, що найкращий переказ:

- обов'язково прочитають у класі;
- розмістять у класному журналі «Наша творчість»;
- прочитають на батьківських зборах;
- покажуть як зразок малюкам, учням із паралельного класу та ін.

II. Читання і слухання тексту.

Програма рекомендує використовувати для переказів різні типи текстів: спочатку розповіді, пізніше - з елементами опису і міркування. У 3 -4 класах можливі тексти як художнього, так і наукового стилю.

Авторський текст, як правило, читає вчитель, хоча деякі педагоги заздалегідь готують до читання учня. Крім цього, на перших порах навчання можна роздати учням надрукований текст. Це дає змогу не тільки чути його, а й бачити, що важливо для подальшого мовного аналізу. Після розбору тексти повертаються вчителю.

Із метою активізації діяльності учнів учитель перед читанням попереджає, що поставить запитання за змістом тексту і подивиться, хто з учнів дасть кращі відповіді (варіанти):

- хлопчики або дівчатка;
- перший, другий чи третій ряд;
- перший чи другий варіант;
- особиста першість.

III. Визначення теми і основної думки тексту.

(Про що йдеться і що головне хотів нам сказати автор).

Щоб учень свідомо і змістовно переказав текст, учителю треба весь час підтримувати думку про те, що головне хотів сказати автор. Від цього залежатиме, які мовні засоби, яку інтонацію треба буде використати, щоб передати зміст тексту відповідно до задуму автора.

IV. Бесіда або змістовий аналіз тексту (передбачає відповіді учнів на запитання вчителя).

Її мета – осмислити зміст і структуру тексту. Робота над текстом буде корисною і цікавою, якщо запитання вчителя вимагатимуть від учнів роздумів, зіставлень, висновків, узагальнень і доказів. Бесіда повинна мати проблемний характер і запитання краще ставити так: чому?, навіщо?, з якою метою?

V. Мовний аналіз. (Робота над словником, образотворчими засобами, над реченням)

Цей етап роботи над переказом дуже важливий. Його мета — зосередити увагу школярів на лексичних засобах, на мотивованому їх використанні в тексті, на необхідності співвідносити вибір лексичних засобів з художнім задумом висловлювання, мовленнєвої ситуації.

Головний недолік під час мовного аналізу — відсутність роботи над збагаченням словникового запасу учнів. На практиці, як правило, вона зводиться до пояснення незнайомих слів. Але ж діти не можуть зразу назвати всі незрозумілі слова, осмислити відтінки їх значення у мовленні.

Оскільки передача смислового змісту тексту передбачає порівняно довільне мовне оформлення, необхідно збагачувати словниковий запас учнів не тільки тими словами, які відібрані з лексики тексту для переказу, а й іншими, що входять в дану тематичну групу. Засвоєння їх дасть можливість учням вільно користуватися лексикою під час мовного оформлення тексту.

VI. Структурний аналіз, складання плану.

Структурний аналіз передбачає виділення зачину, основної частини, кінцівки тексту, встановлення засобів зв'язку між цими частинами. Якщо є абзаци, учні їх називають, визначають тему кожного з них. На основі мікротем складається план переказу (у 3 та 4 класі: в 3 кл та I півріччі 4 кл. - за колективно складеним планом; в II півріччі 4 класу – план складається самостійно)

VII. Усний переказ тексту за поданим планом

Цю частину уроку вчитель планує залежно від того, як діти мають переказати текст: детально, стисло, вибірково, творчо. Чи читати ще раз текст перед переказом, вирішує вчитель, орієнтуючись на лінгвістичну і загальну підготовку учнів.

Для того, щоб процес складання переказу не перетворився на одноманітне і нудне заняття і щоб ним охопити якомога більше учнів, необхідно в деталях продумати і форми роботи. Серед таких можуть бути:

- переказ тексту одним учнем з наступним колективним обговоренням: як можна краще сказати? Після цього інший учень, враховуючи виявлені недоліки, ще раз переказує текст;
- колективний переказ "ланцюжком" з наступним порівняльним аналізом: хто найкраще переказував (а не найгірше!) і чому?;
- підготовка переказу в парах (один говорить, другий слухає). По закінченні 1—2 учні із тих, хто слухав, переказують складений текст всьому класу;
- обговорення в групах деталей складання переказу, розповідь його одним із групи всьому колективу.

МЕТОДИКА РОБОТИ НАД ПИСЬМОВИМ ПЕРЕКАЗОМ

I. Вступна бесіда вчителя (постановка мети уроку).

Головне в цій бесіді — викликати інтерес до роботи і бажання працювати над метою уроку, чітко окреслити завдання, які ставляться перед учнями. Грамотний початок — половина успіху. Учитель повинен обов'язково зацікавити учнів не тільки тим, що через деякий час вони зможуть грамотно й красиво висловлювати свої думки, а й тим, скажімо, що найкращий переказ:

- обов'язково прочитають у класі;
- розмістять у класному журналі «Наша творчість»;
- прочитають на батьківських зборах;
- покажуть як зразок малюкам, учням із паралельного класу та ін.

II. Читання і слухання тексту.

Програма рекомендує використовувати для переказів різні типи текстів: спочатку розповіді, пізніше - з елементами опису і міркування. У 3 -4 класах можливі тексти як художнього, так і наукового стилю.

Авторський текст, як правило, читає вчитель, хоча деякі педагоги заздалегідь готують до читання учня. Крім цього, на перших порах навчання можна роздати учням надрукований текст. Це дає змогу не тільки чути його, а й бачити, що важливо для подальшого мовного аналізу. Після розбору тексти повертаються вчителю.

Із метою активізації діяльності учнів учитель перед читанням попереджає, що поставитиме запитання за змістом тексту і подивиться, хто з учнів дасть кращі відповіді (варіанти):

- хлопчики або дівчатка;
- перший, другий чи третій ряд;
- перший чи другий варіант;
- особиста першість.

III. Визначення теми і основної думки тексту. (Про що йдеться і що головне хотів нам сказати автор).

Щоб учень свідомо і змістовно переказав текст, учителю треба весь час підтримувати думку про те, що головне хотів сказати автор. Від цього залежатиме, які мовні засоби, яку інтонацію треба буде використати, щоб передати зміст тексту відповідно до задуму автора.

IV. Бесіда або змістовий аналіз тексту (передбачає відповіді учнів на запитання вчителя).

Її мета – осмислити зміст і структуру тексту. Робота над текстом буде

корисною і цікавою, якщо запитання вчителя вимагатимуть від учнів роздумів, зіставлень, висновків, узагальнень і доказів. Бесіда повинна мати проблемний характер і запитання краще ставити так: чому?, навіщо?, з якою метою?

V. Мовний аналіз. (Робота над словником, образотворчими засобами, над реченням)

Цей етап роботи над переказом дуже важливий. Його мета — зосередити увагу школярів на лексичних засобах, на мотивованому їх використанні в тексті, на необхідності співвідносити вибір лексичних засобів з художнім задумом висловлювання, мовленнєвої ситуації.

Головний недолік під час мовного аналізу — відсутність роботи над збагаченням словникового запасу учнів. На практиці, як правило, вона зводиться до пояснення незнайомих слів. Але ж діти не можуть зразу назвати всі незрозумілі слова, осмислити відтінки їх значення у мовленні.

Оскільки передача смислового змісту тексту передбачає порівняно довільне мовне оформлення, необхідно збагачувати словниковий запас учнів не тільки тими словами, які відібрані з лексики тексту для переказу, а й іншими, що входять в дану тематичну групу. Засвоєння їх дасть можливість учням вільно користуватися лексикою під час мовного оформлення тексту.

VI. Структурний аналіз, складання плану.

Структурний аналіз передбачає виділення зачину, основної частини, кінцівки тексту, встановлення засобів зв'язку між цими частинами. Якщо є абзаци, учні їх називають, визначають тему кожного з них. На основі мікротем складається план переказу (у 3 та 4 класі: в 3 кл. та I півріччі 4 кл. - за колективно складеним планом; в II півріччі 4 класу – план складається самостійно)

VII. Орфографічна підготовка до написання переказу.

VIII. Усний переказ тексту за поданим планом

Цю частину уроку вчитель планує залежно від того, як діти мають переказати текст: детально, стисло, вибірково, творчо. Для того, щоб процес складання переказу не перетворився на одноманітне і нудне заняття і щоб ним охопити якомога більше учнів, необхідно в деталях продумати і форми роботи. Серед таких можуть бути:

- переказ тексту одним учнем з наступним колективним обговоренням: як можна краще сказати? Після цього інший учень, враховуючи виявлені недоліки, ще раз переказує текст;
- колективний переказ "ланцюжком" з наступним порівняльним аналізом: хто

найкраще переказував (а не найгірше!) і чому?;

- підготовка переказу в парах (один говорить, другий слухає). По закінченні 1—2 учні із тих, хто слухав, переказують складений текст всьому класу;
- обговорення в групах деталей складання переказу, розповідь його одним із групи всьому колективу.

IX. Повторне перечитування тексту вчителем.

(Чи читати текст ще раз перед переказом, вирішує вчитель, орієнтуючись на лінгвістичну і загальну підготовку учнів)

Рекомендовано перед записом тексту його усно не переказувати, інакше учні запишуть переказ свого товариша, а не авторського тексту. Проте, в залежності від підготовки класу, рівня розвитку і можливостей учнів, ступені складності тексту, можливий варіант усного переказу тексту 2 – 3 учнями перед написанням переказу.

X. Написання переказу.

Надання індивідуальної допомоги у записі тексту окремим учням.

XI. Перевірка написаного.